

EL COMERÇ DE BARCELONA AMB LA RESTA D'EUROPA SEGONS LA CORRESPONDÈNCIA DE FRANCESC ROIG VIVES 1719-1749

Elisa Badosa Coll

INTRODUCCIÓ

Francesc Roig i Vives és un destacat integrant de l'elit d'actius comerciants del XVIII català. És exponent d'una burgesia molt emprenedora que, en algun cas –com el de Roig–, forma part d'un procés de continuat ascens social i econòmic al llarg de diferents generacions¹.

A partir del seu primer ofici de mestre argenter, Roig Vives es dedicarà a tota classe de negocis: préstecs, arrendament de molins, subministres de pa i carn al municipi, comerç amb Amèrica via Cadis, comerç amb l'estranger,... Els primers decennis del s.XVIII constitueixen una època clau en aquest procés. Roig té una actuació típica dels comerciants en períodes de canvi i de formació de capital.

Observem com en un mateix moment actuen en quatre o cinc camps diferents. I al mateix temps, es mouen amb agilitat cap el sector econòmic que els ofereix millors guanys. És a dir, la base del seu èxit és la diversificació, la ductilitat i la rapidesa de reflexos, qualitats que els permet aprofitar al màxim les oportunitats conjunturals i protegir-se dels riscos.

La correspondència de Roig amb els seus corresponsals d'algunes ciutats d'Europa permet reconstruir les característiques d'aquest intercanvi². Les cartes manifesten una gran diversificació d'objectius, de manera que cap aspecte del comerç o de la manufactura és aliè. Sorpren veure com entenen de tot: bestiar, blat, draps de llana, acer, espècies, canvis de moneda, lletres de canvi, joies, assegurances... Però aquesta documentació parla no sols dels aspectes relacionats amb l'intercanvi de mercaderies; també ens informa d'altres vessants, com la influència de la situació política en el comerç, o la sociologia d'aquest grup.

El comerç de Roig Vives fora d'àmbit peninsular es limita a algunes ciutats: Amsterdam, Marsella, Gènova, Amiens, Lille, alguns contactes amb Lió, i un amb Amberes. El marc temporal se situa entre 1719 i 1749, any de la mort de Francesc Roig Vives. Són anys d'arrencada econòmica i de dinamisme, una època en la qual es teixeix la xarxa del desenvolupament dels decennis posteriors.

1. Estic investigant la genealogia i els diferents negocis dels Roig des del s. XVI fins a començaments del s. XIX, quan una branca s'ennobleix amb el títol de baró de Castellet.

2. Els corresponsals de Roig Vives –Jaume Ferat de Marsella, el seu germà Esteve, Josep Beladas de Gènova i Francese Palau d'Amsterdam, així com Laurent Cruncler et fils de Lió –, apareixen en una llista de corresponsals a l'estranger que vint comerciants de Barcelona presenten a la Reial Audiència, a instàncies de les autoritats borbòniques l'any 1716.

TORRAS RIBÉ, Josep M. «Els corresponsals del comerç català amb Europa al començament del segle XVIII». a *Recerques* 23, Barcelona 1990, p. 128, 129 i 133.

ETAPES DEL COMERÇ AMB EUROPA

Els primers contactes són de 1719 i s'incrementen fins el 1723. De l'any 1724, segons el copiador de les cartes de Roig, hi ha poca correspondència, com si les relacions s'interrompessin. Però és que l'any 1724 assenyala un parèntesi que respon a un canvi d'orientació en el comerç de Roig. Una restructuració que es pot atribuir a la incorporació del seu fill, Francesc Roig Rovira. Aquest jove ben preparat, a qui el corresponsal de Marsella felicita pel francès de les seves cartes, fa un viatge per Europa juntament amb altres fills de comerciants –la correspondència es refereix a Guardia i a Ros– l'estiu del 1724. L'1 de juny del 1724 Francesc Roig Rovira escriu una carta al seu pare on explica enlluernat el luxe de Marsella. La ciutat acaba de sortir d'una pesta però té una vitalitat que contrasta amb la migradesa de Barcelona. Roig Rovira fa al·lusió a la curtedat dels comerciants catalans que intenten entorpir l'arribada de mercaderies estrangeres³.

En el seu periple per Marsella, Gènova, Lille, Amiens, Amberes o Amsterdam, Roig Rovira coneixerà els corresponsals del seu pare i en tornar, el mes de desembre, el jove ja els escriurà en nom propi agraint les atencions rebudes en la seva estada. Poc després ja demana preus i dóna ordres detallades a Gènova, Amsterdam i Marsella sobre blat, fil, i aiguardent⁴.

El màxim desenvolupament del comerç europeu de Roig se situa entre el 1725 i el 1731, quan el jove Roig Rovira treballa amb el pare.

Entre 1731 i 1749, Roig Vives es dedicarà a altres negocis i el comerç d'importació-exportació amb Europa tindrà un fort retrocés. Aquest fet podria atribuir-se a un parell de causes. La primera seria familiar, car el gener del 1731, mor a vint-i-pocs anys el fill Josep Roig Rovira, el que havia fet el seu viatge iniciàtic per Europa el 1724. Roig ho participa als seus corresponsals. A un dels comerciants de Lille li diu que a partir d'aquell moment li escriurà en castellà per comptes de francès. És fàcil deduir que la mort del fill influeix molt en l'orientació dels negocis del ja ancià Roig Vives⁵.

3. Marsella, a juny 1 de 1724.

...Que a no haver vist la quimera que se han posat al cap eixos senyors (de Barcelona) contra esta ciutat (Marsella) hauria jo comprat algunas quincalles que anirian per a la primera ocasió, però com veig que sols tira a voler extingir lo comerç ho he sospès tot fins a la resposta de essa [carta], per la qual esperò saber si res que hi envié de esta ciutat tindrà dificultat a l'entrada de eixa (Barcelona), que havent la de tenir serà superfluo comprar cosa, lo que podrà dir a l'oncle Sr. Josep i a Jaumet, pues altrament ja estarien aquí los sombreros encara que no molt barato pues és tal la vanitat de esta ciutat que fa mantenir les coses de vestir a uns preus exorbitants, de manera que sols me he animat a comprar una petita perruca de 33 fraives per no poder passar amb la que portava per lo camí. I Guardia i Ros tenen que anar vestits de panyo per no trobar sastres que els hi fagian los vestits (per) menos que me deian 15 dies de plasso pues estan tots carregats de vestits de home per treballar; i amb tal fantasia van los marxants que es lo mateix per aquí portar tissú que per assí madatàs, ab tal igualtat que lo millor marqués de eixa ciutat. Y en les dones és lo mateix pues nos aturdeixen lo que gastan per los casaments, per quant nos diuen que hi haurà home que pendrà 25.000 francs de dot i ne gastarà més de 15.000 per vestir.

Nosaltres arribarem a essa lo dia 26, de ahont per la gracia de Deu hi ha sanitat entera sens la més minima sospita de lo que V.M. me insinua per lo que quedam tots admirats de veurer que en eixa (Barcelona) se dona credit a les coses tant valadunament quan en essa (Marsella) solament se trata de fer comedies per les plassas publiques, que tots los dies la Academia estiga en son major vigor i que les comedies que se fan en lo corral se fagian amb lo major gust de la gent. Fins ara sols he vist l'Academia ahont nos ha fet anar Pau Clavell per haver-nos recullit per los billets. Y se procedeix amb tal garbo que los estrangers no pagan res d'entrada, y no solament això sino que lo marxant que és lo dueny que és un candeler que diuen tenir més de 400.000 francs de capital, al eixir nos vingué a preguntar si nos havia aparegut bé, a lo que havent respost que fins al present un conjunt de música semblant no lo haviam oït, nos oferi altra vegada billets per tornar lo divendres amb un gran agasajo.

Esta ciutat me té admirat pues lo passeig del Cos és cosa molt hermosa tant per los arbres com per lo hermos dels frontispicis de les cases, que sab V.M. bé com són, devent dir-li que lo quarter nou és tot ab la mateixa igualtat. Lo moll i la llotja V.M. ho pot explicar que havent-ho de fer jo seria haver d'escriurer molt i no explicar-ho... La multitud de gent que hi ha pasma no sols en essa sino per totes las vilas que havem passat en que si fou lo contagi. Y no se deu admirar pues en Arles nos digué un fill d'un conseller que despres de la peste hi havien hagut més de 6.000 casaments i en essa més de 12.000, de forma que fa terror les criatures, y apar per tot no que la peste ne és passada sino una gran serie d'anys de tranquilitat.

En est andret me han vingut a buscar per anar a la comedia ahont he anat, i en la veritat dic que las comedies espanyoles es cosa bona però no cedirian estes per aquelles, pues lo aparato, lo garbo, lo vestir...

Biblioteca de Catalunya -B C Arxíu 104.

4 .B C Arx. 448

5. Roig Rovira feia 11 mesos que era casat amb Maria Antonia Alegre Guix, filla del comerciant Miquel Alegre el qual no tenia cap fill baró. La correspondència d'Alegre també es fa ressò de la mort del seu gendre, fins i tot de manera menys continguda que la del propi pare: *...Nostre Senyor fou servit aportarsen a major vida l'anima de mon gendre que gloria gosia lo dia ultim del passat, dexan-tho a consideració de V.M. ab lo desconsol y aflicsió me trobo y se troba tota ma familia per haver perdut un gendre que era*

Un altre factor a considerar en el decandiment de les relacions amb Europa és –segons ho percebeix Roig– la pobresa del Principat a la desena de 1730-1740. Les mercaderies triguen a ser venudes. El seu agent a Gènova li diu, referint-se a la venda d'acer el 1732: *ja veig que dit negoci deixa poca cosa però los negocis son tan mals que és menester entretenirsi per no estar lo diner infructuós*. Cal vendre a crèdit i, després, els deutes costen de cobrar, com al 1737 quan s'intenta cobrar l'acer venut als traginers de Calaf: *No es pot fiar de dingú, un sastre dels encants se es retirat que jo hi estic un poc enredat, que li hauria fiat qualsevol cosa. Jo crec que la miseria que hi ha en lo pais s'ho porta*.

També influiran les grans pèrdues dels naufragis dels vaixells d'Amsterdam dels anys 1733, 1735 i 1738. Un altre aspecte a considerar és l'edat avançada de Roig i que el seu fill segon era encara jove per influir en el negoci. En resum, entre el 1731 i el 1733, el comerç internacional es redueix a contactes esporàdics. Després queda interromput⁶.

ELS PRIMERS ANYS: 1719-1724

a- 1719-1720 Marsella

El primer corresponsal que apareix cronològicament és Jaume Ferau (o Farau), de Marsella, que treballa amb el seu germà Esteve. El primer negoci del que hi ha notícia data del juliol del 1719 i està relacionat amb l'ofici d'argenter de Roig. Es tracta d'especular amb l'extracció de moneda. Roig envia, amb un capità francès, *300 piastres de grand poids que vous plaira de negocier avec toutes les avantages possibles*. Ferau emprarà els diners en la compra d'un carregament per a Barcelona. En aquest any, les mercaderies franceses han d'arribar a Espanya en vaixells francesos per qüestió de seguretat. Però tot i això, també hi ha risc, perquè com diu Farau: *nous est defendu de negocier avec l'Espagne*. Els comerciants francesos carreguen per Gibraltar i asseguren la mercaderia a nom d'un comerciant espanyol. Encara que hi ha dificultats, Roig envia cotxinilla i cera a Marsella; i Ferau, bacallà i sucre a Barcelona però els contactes entre els dos comerciants s'interrompren durant 4 anys, des de maig del 1720 fins al juny del 1724.

Aquest comerç bilateral Marsella-Barcelona està basat en matèries primeres procedents del Mediterrani Oriental: blat, de llevant; sucre i espècies, d'Orient. Així, al 1728 compra drogues per a medicines: bàlsam de copaiba, almesc i *ruivarbero*, per compte dels assentadors dels hospitals militars

Al 1729, Ferau proposa enviar a Barcelona una partida de bacallà, però a Roig no li interessa. Al 1730 només compra teixits⁷.

Els intercanvis amb Marsella no són importants. Aquest port té interès per ser lloc d'enclavament dels productes de Llevant i de les espècies, i pel transport dels teixits francesos que Roig encarrega a empresaris de Lió, de Lille o d'Amiens. A part del seu valor d'enclavament, Marsella té una situació privilegiada com a plaça per girar lletres de canvi per pagar els comerciants d'aquelles ciutats franceses i, a vegades, d'Amsterdam; per demanar informació dels preus de productes, sobretot de la collita i preus del vi a França per tal de preveure les exportacions de l'aiguardent català; així com per proveir de vaixells el transport d'aiguardent que Roig i el seu soci Miquel Alegre exporten a Amsterdam. A partir del 1728, cada vegada més, el comerç amb es converteix en un apèndix del d'Amsterdam.

lo descans de ma vellesa y lo consol de tota ma casa per sas prendas y quietut, però son disposicions del l'Altíssim i es precís conformar-nos. Jo esperó de V.M. que per la bona llei i amistat li professava ho tindrà en memoria en sas oracions perque logria lo etern descans. I lo Sor. conservia a V.M. i sa familia amb la salut que son amic li desitja.

Lo baixell que porta las durantes no ha comparegut encara...

B C Arx. 342.

6. B C Arx. 104 i 433.

7. B C Arx. 448 i 104.

b- 1721-1724 Gènova

Els contactes amb Itàlia s'inicien el 1721 amb un tal Francesc Saladriga que s'està, temporalment, a Venècia, ciutat amb la qual Roig no hi tenia una relació directa, ja que les mercaderies venecianes –com vidres, miralls, diamants i algun teixit de luxe (*catalufes de camp carmesi i flors camussades*)– es feien per Gènova. L'agent de Gènova és Josep Belada que, l'estiu del 1721, ha d'enviar 135 robes *catalufes* que mirarà de comprar a Nàpols. El 1722 negociarà, de part de Roig, amb monedes d'or d'Espanya i Portugal⁸.

Entre 1722 i 1723 un altre comerciant, Viçenc Bessa, està de gira per Itàlia com agent directe de Roig per la compra i venda de plata, diamants, vermellletes, margades, robins, corals i, també, rellotges de repetició d'or. Bessa compra pedres per en Roig i les envia a Barcelona, on, les elaborarà i les remetrà a Bessa perquè les vengui. Viçenc Bessa també s'encaminarà a Ginebra per ordre de Roig a comprar perles i maragdes i per assabentar-se dels preus dels rellotges, perquè un rellotger de Barcelona en demana de ben fets, a l'anglesa i amb minuterres. Aquest negoci de joieria no sembla sortir gaire bé i Roig insisteix durant quatre mesos perquè Bessa torni a casa.⁹

Bessa només ha de negociar en joieria i deixar les altres mercaderies: *en... teles y altres coses d'aquelles que no entens*. Però Bessa fa negocis per compte propi amb pedreria falsa, botons de fantasia, banos, capses de tabac, mocadors brodats i corbates, utilitzant de venedora a Barcelona, la seva muller. És un comerciant «outsider», res a veure amb els corresponals permanents amb qui sol tractar Roig.¹⁰

El màxim desenvolupament: 1725-1731, Amsterdam.

El 1724 Roig Vives prepara el seu fill perquè el rellevi en el negoci. Els efectes de l'aparició de Roig Rovira es noten amb el relançament del comerç el 1725, tal com es manifesta amb l'abundant correspondència produïda aqueix any. És aleshores, i potser a partir del viatge i posterior incorporació del jove Roig, quan Amsterdam es converteix en una ciutat clau pels negocis de la família. Es conserven 33 cartes procedents del corresponal d'aquesta ciutat Francesc Palau i, en canvi, cap des de Marsella o Gènova. Aquesta desviació del comerç es ratifica amb el copiador de cartes de Roig.¹¹

Des de desembre del 1724 fins el febrer del 1725, interessa comprar blat. El retorn des de Barcelona es farà amb aiguardent i oli. Francesc Palau, d'Amsterdam, informa que, de desembre del 1724 a gener del 1725, el blat ha augmentat el preu més del 50%.¹²

El 1726 es fa enviar, per proveir l'exèrcit, pells d'ant, filferro, fil de llautó, 2.000 lliures de sal amònica (en demana 2.000 lliures més a Marsella, i en demana preus al corresponal de Gènova). El 1727 compra alum de roca, brasil de Pernambuco.

El 1728 no és un any bo: *és tan poca la venda y tant baixos els preus a que se donan les mercaderies que més se ha de comprar que el vendre* Potser per això mateix, Roig compra bastant: 12 barrils d'estany, 2 barrils de fil de llautó i 6 botes de lli de la millor qualitat, 3

8. B C Arx. 108 i 448.

9. Pel març del 1723, Roig escriu una última carta a Bessa i aquest encara li respon pel desembre del 1723. Més endavant, entre el 1726 i 1728, s'establirà a Cadis de forma temporal i enviarà espècies i productes d'Amèrica.

B C Arx. 431.

10. Les seves cartes són bastant caòtiques, saltant d'un tema a l'altre i sempre acaben volent involucrar Roig en la custòdia de la seva família en un estil petitburgès: *Astimaré cuidado a la Marieta, als nois que astudiïn y no los faltia res . O bé: lo que deure a V.M. que mefassaia tenir ciudado dels meus nois que lo estimare més a V.M. que ja sap que cosa es amor de para...*

Els conflictes «jurisdiccionals» entre Velada –l'agent domiciliat a Gènova– i Bessa –el viatjant de joieria de Roig– seran freqüents, però duraran poc temps perquè, el gener del 1724, Velada torna a casa i deixa com a successor el seu cosí Joan Oms, el qual recomana als seus clients. En el futur serà el corresponent de Roig Vives i d'altres comerciants catalans com Miquel Alegre o Melcior Guàrdia.

B C Arx. 108 i 104.

11. Durant els primers mesos del 1725, compra el blat, cigrons i mongetes a Marsella. A Gènova hi comprarà blat, vidres i dues caixes amb 200 fulles d'espasa d'Alemania.

B C Arx. 431.

12. B C Arx. 104.

barrils de filferro, 110 peces d'escots de molt bona qualitat, 150 *teles gòtiques* i, a finals d'any, n'encarrega 100 peces més.

Pel 1729, Roig compra a Amsterdam dues partides de filferro, 5.000 lliures de pes de fil de llautó, una dotzena d'agulles per enllardar, i demana informació del preu de 30 diamants blancs i perfectes d'entre 4 i 8 grams de pes¹³.

La situació política: guerra i comerç.

La primera notícia de compra per a l'exèrcit data de 1725 quan Roig demana a Gènova dues caixes amb 200 fulles d'espasa d'Alemanya, la meitat amb canal i l'altra sense *gravadas cosa d'un pam i dalt del puny tinguin un sol i un Sant Cristo per marca*.¹⁴

Un sector de la frenètica activitat amb Amsterdam els anys 1725 i 1726, l'ocupen les perspectives de subministrar l'exèrcit, com la compra de 200 pells d'ant, negoci que compartiran amb Palau: *Jo li discorro per saber que s'han d'equipatjar alguns regiments i que no n'hi ha y crec tant prest com ningú tenir-les aquí. Això és lo li tinc per discorrer aquest negoci. Sobre això pot ser bó o deixar d'esserho... no deixi de comprarles, procurant emperò sien lleugerass i de bon adop que ara per aquí se mira més en vestir un soldat que antes un capità.*

També relacionat amb el subministrament militar, hi ha la compra de coure, zenc –*que serveix per fer tornar groc lo coure*– i llautó a trossos per fondre. Aquesta darrera mercaderia ha d'arribar a la menuda i amb carregaments espaiats perquè el preu no baixi. Altres productes són cuiros, *teles gòtiques*, 200 pells de martes de Terranova *que sien grans, rosses, ben fornides, de pel tupit... que no sigan mortas d'estiu y que sigan adobades d'adop de quantier... que vingan sobre lo buc pues és genero delicat i subjecte a les arnes*. Més endavant demana llauna de qualitat i ben estanyada, filferro, fil de llautó, i quincalla de llautó: botons, cibelles, anells amb pedres de colors i sense.

Pels aires de guerra, el subministrament a l'exèrcit semblava bon negoci. Des d'Amsterdam, Palau escriu les seves impressions d'aquell any 1725. Mes d'abril: *que si se movia una guerra entre est regne i el de França com així se tem, lo despatx de mercaderia seria més considerable... i com segons tota apariencia las tropas abundaran en aquest Principat, crec que el despatx de generos serà millor del que no es avui i també lo benefici*. Al mes de maig, l'eufòria sobre el negoci ha disminuït i un aire fatalista substitueix l'eufòria mercantivobelicista: *Considero que la gran miseria se troba aquest pobre Principat lleva lo aliento de res entreprendre però com lo Rey y Sor. ne ha de ajustar la pau amb lo Sor. Emperador i que per dita sia convingut de tornar las hisendas confiscadas esperò que això donarà un poc de alivio a exa pobre provincia, així sie. Que lo rompiment de est regne i el de França no es creu pues se diu que es treballa a un acomodament, però de que exos dos regnes no seran més amb aquella unió eran y (es) evident i ho dona a coneixer lo que exa cort negocia ab la de Viena pues se diu fan una aliança i també un casament entre la filla del Sor. emperador i el princep don Carlos; per si un cas hi hagues ruptura es cert que el despatx fora més considerable*.

El text mostra com aquests comerciants perfilen els seus negocis en funció de circumstàncies de llarg abast i com la informació resulta clau per ells. I també com copsen l'abast econòmic de la repressió borbònica a Catalunya en relacionar l'atonía econòmica del Principat amb la confiscació dels béns dels austriacistes. El coneixement de primera mà de la política internacional que exhibeix Palau des del seu privilegiat observatori fa que Roig li consulti sobre les diferents expectatives de guerra¹⁵.

Però el subministrament a l'exèrcit no es tan segur com s'ho imaginava Roig, i escriu al seu soci d'Amsterdam que cal esperar l'ocasió per lograr *lo qual tinc las passes parades amb*

13. B C Arx. 432.

14. 431.

15. B C Arx. 104.

aquells homens que més me poden facilitar la venda. I prepara un altre negoci molt més sucós a llarg termini en interessar-se pels preus de l'aiguardent a Holanda.

Sobre les perspectives d'una guerra, Palau participa a Roig les seves reflexions d'una manera molt breu i encertada. A l'abril del 1726 no creu que hi hagi guerra, *aunque tots los prínceps si preparen, però si en lo espay de est any no troben un medi per acomodar los diferents sobrevinguts entre lo Sor. Emperador y demes prínceps, sera factible que el vinent any la tindrem però a esta esperem que si trobera un medi per ajustar dits diferents. Los principals son la Comp. de Indias de Ostende que estos, inglesos y França, volen que no tinga efecta, y també que el rei d'Espanya no concedesca tants avatages com ha concedit en els vassalls de l'emperador per la pau que feu a Viena. Si estos dos se acomoden es evident no tindrem guerra pues los demes motius no son de gran consecuencia .*

A finals de juny, insisteix en què no hi haurà guerra; el juliol ho ratifica perquè a Holanda, es creu que Espanya negociarà amb França i Anglaterra¹⁶.

El 1727 el comerç marítim es fa difícil per l'hostilitat que hi ha amb els anglesos. Roig informa que, en els primers dies de març, els espanyols han obert trinxeres per assetjar Gibraltar i que, en haver-hi risc de guerra, Palau envii les mercaderies cap a Gènova car el comerç pel Mediterrani no s'interromp. A més, li recomana que assegurí tota la mercaderia per una mica més del seu valor. Però a l'abril, el trànsit pel Mediterrani és arriscat ja que els anglesos envien vaixells a practicar el cors, més com estratègia política vers Espanya que no pas com activitat econòmica o bèl·lica: *...corren per estas costas molts corsaris si bé que las presas que fan totas queden en deposit lo que dona motiu de creurer que no obstant los amagos de guerra se vindra tot a compondrer y se tornanaran las cosas a sos duenyos. No obstant que repetesch me facia assegurar tot lo que carreguia y encara alguna coseta més que sia lo mateix import que el premi que es pagarà* ¹⁷.

No apareixen més notícies sobre política internacional fins el 1734, amb el rerafons de la successió al regne de Polònia. Per la tardor, Roig s'estranya de la poca venda que té l'aiguardent a Amsterdam. Palau ho atribueix a la *conjectura de las cosas de Loropa* i confessa que la situació escapa al seu control: *Es cert que el que passa amb l'aiguardent és d'admirar, des que soc en aquesta no he vist lo d'aquest any passa amb ell i crec no ses vist de que esta republica es republica; en altra temps vista la conjectura de les cosas de Loropa totes les mercaderies que venen d'Espanya i França haurien fet gros augment però avui en dia se pot dir que en elles hi ha baixa i no augment; que si la guerra ve general en dit licor tindrem gros augment es cert i segur si devem creurer les apariencias i lo qual que podem saber el que passa en las cortes, en dituen la guera general es inevitable, sent lo dit licor ha de fer gros augment...* I entretant Palau el tempta amb ofertes de les diferents mercaderies que poden interessar Roig: clavell, nou moscada, canyella, cacau, indianes *imprimides*, teles gòtiques, fil de llautó, fil de *punyada*, fil de *masets*, filferro, lli moreno, *palomites* d'estany, escarlattines, escots de Lew, peces de tela de Bruges, d'Holanda, tinters de banya, brasil de Pernambuco, pal del Japó, pal campetx, didals de llautó, batistes, camelots, *carros de oro*, formatge, teles d'*Erba* llises i viades, pólvora, salnitre, estany, plom, metxa, bales de canó, midó, blanquet, sabó jaspesat de Marsella i barnilles de balena.¹⁸

Els productes dels intercanvis.

a- La importació de teixits d'Holanda.

A part de subministres militars, Holanda també vendrà altres mercaderies d'ús civil: fil per blondes fet a Harlem, *teles gòtiques* de bona qualitat i vistoses, 25 peces de camelots de molt bona qualitat i segons els colors de les mostres que Roig envia, fent-los fabricar a Leyden. Roig demana la mercaderia de qualitat encara que sigui cara, ja que, segons la seva filosofia, els

16. B. C. Atx. 431 i 104.

17. B. C. Atx. 431.

18. B. C. Atx. 104.

productes barats deixen poc guany i, sobretot, costen de vendre.

L'any 1727 encarregarà indians per única vegada. També ara Roig envia a Amsterdam la mostra del dibuix i Palau la farà fer: *que els manaré luego imprimir conforme las mostrás que me remet. Conforme a la qualitat quedia V.M. sert sera bona... pues so cert que de un cap d'any a altre ne envio jo més a eix principat que tots los desta junts y ordinariament a l'estiu hi una imprimaria que no treballa casi que per a mi.* No resulta estrany que tingui bons contactes, ja que, segons diu en una altra ocasió, viu a Amsteram des de 1716. Altres comandes encarregaven unes 400 peces de *teles gòtiques*, escots de Bruges fets fer per l'amic Sr. Willaert, carros d'or, lli i batista. El 1727 encarrega a Amsterdam 100 escots de Bruges, 200 peces de *teles gòtiques*, lli, i sis peces de *carros d'or* de Leyden que farà fabricar segons la mostra. El 1729 compra fil, 100 peces de *teles gòtiques* de tercera qualitat, i 2 barrils de filferro. El 1730, dos barrils de filferro, 2 de fil de llautó, 100 peces de gòtiques de segona i tercera qualitat, i una bala de 30 peces d'escots.

El 1731 es queixa perquè Palau li ha enviat 100 peces gòtiques *de les mes ruins*. A més, també, escots, filferro, fil de llautó, agulles i blat. Recomana carregar les mercaderies a l'estiba de la nau i quan aquesta estigui a punt de partir.

b -La importació de draps de luxe de França.

La draperia francesa és molt apreciada. Roig fa sempre les comandes adjuntant les mostres i reclama la mateixa qualitat i colors. És molt exigent i prefereix que la tela sigui cara mentre sigui de qualitat, i la vol perfecta si es tracta de camelots. L'experiència li diu que les teles mal fetes són ruïnoses perquè no tenen sortida. Sobre les exigències de Roig, Josep Maria Marrucci, de Lille, li escriu el maig del 1729: *los colores se acercan a las muestras, no tiene razón en desecharlos siendo que los tintoreros ni los obreros son pintores ni que se pueden hacer los colores como se quiere pues unas lanas toman un color más alto y otras más bajo.* Especialment delicats són els tons canyella i els cendra. Pertocant a la qualitat, alguna vegada es queixa dels pedaços ocults a l'interior de la peça i de les taques produïdes per la mala conservació o per la manera com han estat embarcades a la nau ¹⁹.

Perquè la tela arribi sense taques d'humitat recomana *que si el baixell no fos prompte no sie dels primers a carregar pues les mercaderies que van a sota sempre acostuma haver-hi tara i així faria que no se les de sobre de tot ni tampoc de les de sota.* També hi ha perjudicis pel retard en la tramesa de les teles. La tardança no sempre és atribuïble a problemes de navegació. Així, el 5 de maig del 1729, les teles d'Amiens han trigat dos mesos en arribar a Marsella. El patró català del vaixell que les porta a Barcelona es passa 15 dies en la travessia i Roig està nerviós perquè es tracte de teles que cal vendre aviat: *...i ell se paseja. En fi paciencia, pues ells governen.* ²⁰

Quignon i de Ronquiere, tots dos de Lille, li diuen que la millor època per fabricar els seus camelots és a l'estiu. Cal fer l'aprest i l'enviament abans de finals de setembre perquè, quan comença a gelar, la tela es fa malbé i, el transport de la mercaderia en carros es fa difícil.²¹

Sembla que la demanda d'aquests teixits francesos de luxe, com els camelots, està en funció de la circulació monetària i de la facilitat i la disponibilitat de diner en el gir de lletres de canvi entre centres manufacturadors i enclavaments comercials, com podem deduir d'un parell d'alusions, com la de l'empresari de Lille, Josep Maria Marracci. Pel març del 1729 li diu a Roig que el gènere s'ha encarit y *que con la llegada de los galeones de Cadiz subiran aun más en adelante.* La importància de la flota d'Índies procedeix del capital que mou i de la reactivació del comerç de l'Europa del Sud: El març del 1729 Roig escriu a de Ronquiere,

19. B C Arx. 104.

Els *camelots* són draps fets amb seda i pel de camell. O, també, amb seda i estam. Els *carros d'or* són camelots superfins amples. Les teles *llamparilles* són amb ornamentació vegetal

20. B C Arx. 432.

21. B C Arx. 104 i 108.

de Lille, ... *et que en cas que par l'arrivée de la flotte, que elle vient interesse pour 30 ou 35 millions de piastres, ne laisserai pas de vous demander d'autres marchandises.*²²

Roig té diferents proveïdors de teixits. El 1725 una carta del mercader Jacques Muys, de Lille, li informa del preu dels seus productes i Roig li demana teles de diferents colors en un parell d'ocasions. Un altre comerciant de Lille a qui també demana teixits és Jean François de Ronquier. A Lió, compra estamenyes a Laurent Cruncler, Layne et fils.

El 1726 el marxan de Ronquier, de Lille, li farà tres partides de camelots, una d'elles de 125 peces, i el 1727 una altra comanda és de 62 peces. A Jacques Muys compra teles *lamparilles*. Es fa fer per Cruncler, de Lió, tafetà lluent.

El 1727 estableix contacte amb Josep Maria Marrucci, de Lille, i el 1728 amb Eloi Quignon, de la ciutat d'Amiens, i li demana 50 peces de camelots de la millor qualitat, a pagar a 60 dies.

De la ciutat de Reims un Jacques Ronquiere s'ofereix a Roig: *vous pouvez compter messieur, que je vous ferai jouir de tous les avantages possibles tant pour le juste prix que pour la bonne qualité.* Però tot i aquestes bones paraules, no apareix cap comanda per a Reims.²³

A primers de 1728 Roig compra fil a Lille, a Josep Maria Marracci; 30 peces de *carros de oro* de colors i qualitat segons mostres. Més endavant compra blondes, dues bales de camelots quarantens i tres partides de fil.

El juny del 1728 la por al contagi restringeix el comerç, segons escriu Roig a Marracci, de Lille. Les mercaderies de França i Portugal poden venir però amb certificat d'origen i de sanitat i especificant que en aqueixos llocs no es comercia amb Llevant. Així, diu Roig, quan Marracci porti el fil a Marsella per embarcar cap a Barcelona, que faci un certificat de l'origen del fil on s'expliqui que en aquest lloc no es comercia amb el Mediterrani Oriental, sinó la mercaderia no serà admesa.

També les recomanacions a Quignon, d'Amiens. Li diu que faci constar a les pòlisses que les teles camelots estan fetes a Amiens d'estam i seda, sense barreja de pèl de camell, sinó no entraran.

El 1729 paga la mercaderia de Lille, 30 peces de camelots fins, amb *diners* del Banc d'Amsterdam. El mes de febrer, Roig té encarregats de l'any anterior 100 peces de camelots a Marrucci i a de Ronquiere, de Lille, i a Eloi Quignon, d'Amiens. Potser ha fet massa comandes de teles i li és difícil la venda perquè n'ofereix al seu corresponent de Madrid, Juan Elias Vasal, per vendre-les a persones solvents, encara que fossin a fiar a 3 o 6 mesos.

Les comandes del 1729 es fan a Lille; pel fil, a Marrucci i pels camelots, a de Ronquiere. Pel 1730 encarrega a de Ronquiere 215 peces de camelots de la millor qualitat. I de Lió, 4 peces de grana.

Entre 1731 i 1734 les compres es reduïxen a la ciutat de Lille i són dues comandes de camelots i dues partides de teles llamparilles una d'elles de 250 peces. Pel que fa a Marsella, el contacte es reduïx al pagament de lletres de canvi a partir del 1731.²⁴

c - L'exportació d'aiguardent català a Amsterdam.

Des del mes de desembre del 1725, en què Palau demana que li porti aiguardent de la prova de l'oli sense gust d'anís perquè, en no haver collita de vi, a França el preu serà alt, Roig es planteja l'exportació regular d'aiguardent. Aquest producte serà essencial en els anys posteriors pel comerç entre Amsterdam i Barcelona. Algun any hi haurà escola a Marsella, però el destí final de l'aiguardent sembla que sempre fou Amsterdam.

22. B C Arx. 104 i 432.

23. B C Arx. 108.

24. El 1731 Roig compra tres barrets per cada u dels seus fills. Després hi haurà algun tampteig per comprar bacallà el 1732 i 1734 i 700 càrregues de blat de Llevant el 1737, però aquestes operacions no arriben a port.

B C Arx. 433 i Arx. 109.

Tota manera, l'any 1726, escàs d'aiguarent, sembla que Roig concentra les trameses cap a Cadis i deixa a Palau, d'Amsterdam, amb el desengany de veure escapar sucosos guanys venent-li només algunes partides. El mes de maig escriu a Palau que el negoci s'ha frustrat sense explicar-ne el motiu. En un estil sibil·lí gens habitual li escriu: *Amigo, lo aucell es fugit de la gabiá, esto es, per aquest any no he pogut lograr lo negoci de l'aiguarent que tant bó crec hagues estat, però son los amics per suministrar avisos y noticias los uns als altres porque lo que se perd un any se logra altre.*

Certament pot ser així, perquè la nova collita a França a l'estiu del 26 és molt dolenta. Roig diu voler comprar 300 pipes a preu barat, però a finals d'agost li torna a escriure que el preu és molt car i no l'ha comprat, però en canvi sí que s'ha ajustat la compra a Vilanova i el Vendrell per enviar-lo a Cadis. Sembla que el preu a Andalusia és molt més alt car un gendre de Roig, el comerciant Pere Gecseli, també s'anima a enviar-ne. Però a finals d'any, Roig, potser creient convenient de cedir-li algun guany a Palau després de tantes perspectives frustrades, n'envia 100 bótes a Amsterdam.²⁵

El gener del 1727, el negoci de l'aiguarent amb Amsterdam pren volada. Roig i el seu soci Ferau, de Marsella, han comprat 120 pipes d'aiguarent que carregaran cap a Amsterdam en diferents vaixells, però no poden comprar 300 pipes perquè hi ha la competència de molts compradors. El mes d'abril canvien d'idea i resolen emprar-se a fons en l'exportació d'aiguarent a Holanda fent-hi participar Palau.

El comerç de l'aiguarent serà ara fonamental. Roig n'envia a Cadis, a Marsella i a Amsterdam; cada corresponsal hi té una tercera part. Més endavant la participació es reduirà a una quarta part; sembla que s'hi afegeixi un altre soci del qual no diu el nom, però, segurament és el futur sogre, Miquel Alegre. El maig del 1727 escriu a Palau que, de moment, s'interromp el comerç perquè és difícil comprar 100 pipes i, per menys, no val la pena de fer venir un vaixell des de Marsella *expressament per nosaltres*. És evident que el paper de Marsella en aquest negoci està, sobretot, en funció del proveïment de vaixells capaços d'anar a Amsterdam i que, per això, Roig necessita la participació en el negoci del seu agent de Marsella, Jaume Ferau. Ferau té contactes amb Amsterdam independentment de Roig, però, en tractar-se de l'aiguarent, el necessita perquè Roig i el soci Alegre estan en contacte amb els majoristes de Reus i Vilanova per fer les grans compres.

L'exemple de Roig reflecteix com l'aiguarent es constitueix, pràcticament, en l'única mercaderia que pot oferir el comerç català d'exportació, és, a més, el nexa que possibilita articular un intercanvi de certa volada entre el Nord d'Europa, Cadis i Amèrica. Roig estableix un circuit: part de les mercaderies d'Amsterdam i de Marsella les porta a Cadis via Barcelona on carrega també l'aiguarent. I envia part de les mercaderies de Cadis procedents d'Amèrica a Amsterdam i Marsella després de passar per Barcelona juntament amb els carregaments d'aiguarent, alguna partida de fruits secs i oli. És un negoci irregular però rentable.

El mes d'octubre de 1727 Roig, no està gens content de la gestió de Palau: *Te V.M. venut l'aiguarent al preu de 13 lliures, qual venta es estada errada vist lo augment que ha fet, però pacencia*. El mateix dia Roig escriu a un altre agent, Tomas Hercali, el qual havia conegut el seu fill en el viatge del 1724, i li demana a quins preus pot vendre el producte, ja que a Catalunya han pujat molt de preu i si vol participar-ne en una tercera o quarta part. Naturalment, li demana discreció amb Palau. L'octubre del 1727 Catalunya té una presència de compradors molt gran i els venedors es reserven a l'expectativa de preus més alts.

El 1728 no parla de la venda d'aiguarent, entre altres coses perquè les pluges de primavera han malmès les vinyes i han perjudicat els raïms. Al mes d'agost li diu que la collita és bona, però hi ha molta tropa i el preu del què hi ha és molt car. Però a l'octubre,

25. Potser les relacions entre els dos socis s'havien deteriorat en reclamar Palau a Roig els interessos del què li devia, tot i que Roig era bon pagador. Aquest, molt ofès, li anuncia la intenció d'interrompre la relació. Val a dir que Roig feia el mateix, ja que havia reclamat a un comerciant català de Cadis el 8% dels interessos de 500 pesos que li devia feia un any.

B C Arx. 431.

sap que a Burdeos hi ha suficient collita i a través de Ferrou de Marsella, que es pot fer negoci amb el producte francès. Es parla de la venda d'algun producte d'Amèrica arribat a Cadis, com la cotxinilla amb la que pensa guanyar un 15% i també pensa en portar-hi oli de Mallorca i d'Andalusia.

El 1729 no envia aiguardent perquè no s'hi veu guany. A l'octubre del 1730, el negoci es reanima i Roig demana els preus a Amsterdam i també notícies de la collita de França, *pues nosaltres* (Roig i Miquel Alegre) *nos trobem amb partida crescuda comprada que confièm remetre-li abans de Nadal*. El desembre li escriu que el vaixell partirà de Mataró cap al camp de Tarragona i carregaran l'aiguardent que comprarà Palau pel seu compte i també 100 pipes de part de Roig i d'Alegre. El gener carregaran 100 pipes més.

El 1731 Roig exporta l'aiguardent amb el seu soci i consogre Miquel Alegre. El 1732 el carregament es complementa amb la d'ametlla. Però aquest any els intercanvis disminueixen potser pels naufragis. I pel 1734, la venda és molt dolenta.²⁶

Els naufragis i la davallada del comerç amb Amsterdam.

Els naufragis del desembre del 1725 i del febrer del 1726 estan provocats pel dur hivern que afecta l'Europa atlàntica. Des d'Amsterdam Palau escriu que els carros circulen per sobre el gel dels canals. *Si continua veurem anar en breu las carrossas ab quatre cavalls com arriba lo any 1716*. El 1725 el naufragi de dos vaixells representarà pèrdues importants per Roig tot i el cobrament de les assegurances. A primers de novembre, la nau d'un capità anomenat Nicolson va trobar una tempesta a Tezel. Per tal de salvar la nau, va fer tallar l'arbrat i va treure les àncores i les veles; així, va quedar a la sorra i en reparació, però amb la mercaderia eixuta. A primers de desembre, era de témer que els gels la deturessin molt temps, i Roig es preguntava si els asseguradors estaven obligats a pagar a partir del moment que la mercaderia era carregada o bé des que el barco sortia de port.

El dia 7 de febrer, Palau deia que en 2 dies s'havien perdut 14 vaixells, dos d'ells amb mercaderies de Roig. Encara que la càrrega s'havia salvat, havia quedat malmesa per l'aigua. Els asseguradors la vendrien i pagarien part de l'assegurança del què n'obtinguessin. Una de les naus era la del capità Nicolson, reparada a Tezel a finals del 1725. Finalment la nau havia naufragat, el 1726, a les costes de Gal·les i perdé tota la mercaderia que fou assegurada per Roig per 3.400 francs. Tot i que els asseguradors eren gent formal, el mes d'octubre Roig encara no havia cobrat res perquè abans de pagar havien demanat uns comptes a Calais que no arribaven.

L'altra nau naufragada, del capità Alderich, portava les teles gòtiques, assegurades en 8.700 francs.²⁷

Els naufragis tornen a perjudicar greument el comerç el 1732. Aqueix any disminueix l'arribada de mercaderies d'Holanda per la gran quantitat de tempestes que hi ha hagut des de primers de gener i que han fet naufragar molts vaixells. Palau escriu a Roig que del seu carragament de blat se n'ha salvat alguna cosa però la major part ha quedat mullat. Per cobrar ràpidament l'assegurança fóra millor que no se n'hagués salvat gens; així, els asseguradors pagarien el 98 per cent de totes les pèrdues *com és estil en esta plaça*. En canvi ara, en salvar-se alguna cosa, calia vendre-la, regular comptes amb els asseguradors i cobrar el que faltés fins a cobrir l'import de l'assegurança.

El mes de febrer se sap que de tot el blat carregat per Roig se n'ha perdut: 150 lastes. La nau s'ha enfonsat totalment, *sent nova del segon viatge i riquissima*, amb una càrrega de 150 florins, *...i si los del almirantasgo de Dunquerque que tenen l'administració de tot el que es salva nos haguessen enviat los deguts documents ja hauriem cobrat de estos asseguradors que son de tota confiança*.

26. B C Arx. 432.

27. B C Arx. 431.

El mes de desembre ja ha cobrat l'assegurança. Però tot seguit una altra nau holandesa amb mercaderies de Roig es perd prop de Lisboa; s'hi troba la popa de dita nau. Potser en salvar-se alguna cosa del sinistre el cobrament es fa difícil: *però no podent fer constar la dita pèrdua en els asseguradors amb la deguda forma no podem obligar-los a pagar tenint ells en semblant cas un any i sis setmanes, però a fi de cobrar sens aguardar lo dit termini estic dentraditas amb ells y esperò que fent un petit rebot podrà cobrar de dits asseguradors.*

El 1733 les previsions de Roig són cobrar dels asseguradors i tornar a comprar les mateixes mercaderies. Però no apareix cap notícia del cobrament de les assegurances ni de noves compres a Amsterdam, només el pagament de lletres de canvi amb Lille.

El 1733 Roig no té contactes amb Amsterdam i no tornarà a fer comandes a Palau fins a l'estiu del 1734 quan demana 150 pells d'ant, 50 peces d'escots de Flandes, 2 bótes de filferro i bóta de fil de llautó, tot de la millor qualitat. Ho fa carregar al centre del vaixell per son resguart; que ho assegurui en dues partides diferents i dos asseguradors distints i que ho enviï en cas de no haver-hi. Perquè a primers de febrer del 1734, es tem que *la mort subita del rei de Polonia podria causarnos algun desordre.*

A partir del 1735, l'interès de Roig en Amsterdam es basa en la compra de blat. El juliol del 1735 compra 40 lastes de blat de Zelanda. La collita del 1737 és dolenta a Europa i, pel setembre, Roig contracta la compra a Amsterdam, Gènova i Marsella; però a l'octubre, Palau li escriu que el preu és exorbitant i a França n'han prohibit la sortida i Roig en sospèn la compra el mes de novembre. Pertocant a l'aiguarent cal dir que el 1738 es preveu una baixada del preu, ja que la collita de França ha estat abundant i de vi dolent, pel que en faran aiguarent. Per acabar de complicar el comerç amb Amsterdam, el mes de novembre ha mort el corresponsal Palau i la vídua comunica la continuació dels negocis amb la formació d'una nova societat per 15 anys amb Antoni Boet²⁸. Dies després, la vídua Palau envia a Roig com a regal un barrilet de mantega, i li informa dels preus del blat a Holanda i dels de l'ametlla i oli de Mallorca, però tot i aquests intents els contactes disminuiran.

El cop de gràcia serà pel març del 1738, amb el naufragi d'una nau carregada de blat: entre 500 i 1.000 mines comprades el mes gener. El problema és que part de la mercaderia s'ha salvat, com passa quan el naufragi es produeix prop de la costa i apareix la possibilitat de rescatar part de la carrega. Aquest salvament perjudica els comerciants ja que part de la mercaderia se salva, però l'altra es mulla i es deteriora en l'accident i cal vendre-la a baix preu. Tot això representen comptes i dilacions i els asseguradors busquen excuses per complir. Apareixen els enutjosos tràmits per cobrar les assegurances: *...però com lo baixell tingué les borrasques antes d'arribar a mitg camí de esta no estan obligats los asseguradors a pagar lo dany sobre el preu que el blat valia entonses a eixa, si bé sobre lo compte de la compra de ell (com és la llei i costum de esta) nos serà molt dificultós el poder recobrar lo dit dany... si havem de anar per justicia no en cobriarem ni una malla porque comptant lo dany sobre lo cost no arriba de mot al 10 %.*

El mes d'octubre el corresponsal diu que *temps ha que ens trobem sens el favor de sas estimades* (cartes) i que no es pot cobrar dels asseguradors. L'advocat els aconsella que no moguin plet perquè hi havien 300 sacs de blat fet malbé i la resta era bo i que els asseguradors no estan obligats a pagar pel blat fet malbé quan s'escalfa en el viatge, només pel malmès per tempestes i aigua de mar.

A finals de novembre Roig insisteix en cobrar: 300 sacs es tiraren al mar per una averia i 300 sacs es mullaren amb aigua de mar i comunicaren la calor a la resta de la càrrega. Roig diu que, al menys, els asseguradors paguin els 300 sacs, el que representa 551 quarteres, a més de 50 quarteres del blat escampats al fons del vaixell.

28. *... trobant-me jo en positura de poder continuar lo negoci de esta sa casa, majorment veient me amb algunes obligacions de fills, passo a supicar-li a V.M. vulgui continuar-me los favors que de V.M. ha fins avui experimentat lo dit difunt... assegurant-li que ademés serà servit amb tota exercituit... li estimaré molt tant per lo que toca a mon particular com pel bé de ma familia que consisteix en sis fills i filles, criats de V.M.*

El mes de desembre les explicacions són més detallades: només s'han podrit 350 quarteres, el dany no arriba al 10 %; per això no es pot cobrar res. *I si en altra ocasió arriba lo lance de tenir dany en carregaments de blat se servirà V.M. presentar memorial a la cambra de eix comerç, demanant-li lo consentiment per vendre lo carregament per compte dels asseguradors; i amb la dita declaració i compte de la venda autèntificat i taxació notarial se pot sempre cobrar de estos asseguradors lo dany, és a dir sobre mercaderies passat de 3% i sobre grans passat de 10 %, que de govern li servirà.* Boet també sent moltíssim la pèrdua de blat per compte de Verdaguer arrendatari del pastim, i que tampoc cobrarà dels asseguradors.

Des del desembre del 1738 fins a l'abril del 1741, els contactes amb Amsterdam s'interrompen. Aleshores Palau i Boet donen senyals de vida oferint mercaderies, però Roig no hi està interessat i l'últim contacte data del 1747 quan Palau demana que Roig li cobri una lletra de canvi. En definitiva, les relacions amb Holanda s'interrompen el 1738.²⁹

Dos negocis ruïnosos a - El negoci de l'acer amb Gènova o la migradesa del mercat català.³⁰

El producte que Roig demana més al seu corresponsal Oms és l'acer, possiblement procedent d'Alsàcia o d'Alemanya, via Venècia. El 1728 Oms proposa a Roig de participar en la venda de 29 caixes d'acer. Roig li diu de fer trameses de 6 o 9 caixes sense fer-les assegurar i n'hi demana 30 més ja que té un *comprador que ne remet molt dins d'Espanya.*

La part que correspon a Roig d'aquest negoci és de 3.438'16 lliures. Al cap d'un mes, un cop arribades les primeres caixes d'acer, veu que és un gènere dolent. En alguna caixa hi ha més ferro que acer i no se'n pot treure el preu previst de 12 lliures el quintar. Els adroguers de Barcelona no el volen per dolent però es pot col·locar fora de la ciutat a 11 lliures. Després de moltes gestions aconseguix vendre'n, el mes de setembre, una caixa a un traginer a fiar a tres mesos. I al cap de pocs dies en ven dues més, a sis mesos de erèdit.

El gener del 1729 queden 20 caixes de les 29 comprades. Pel setembre en ven 9, a fiar a 3 i 6 mesos i ho acabarà de vendre tot el gener del 1730. Al final no ha estat un mal negoci encara que ha durat 2 anys, i lo *pitjor haver-lo de fiar a traginers que venen a ser deutes de per vida, lo fa negoci desagradable per partida crescuda.* Aquest mateix any Roig demana magma de Calàbria o Sicília i també es planteja comprar blat per Barcelona. El 1730 n'hi torna a demanar 4 caixes i a més 6 bales de colorant d'orxella i 42 peces de vellut verd.

Tot i els problemes que hi hagut per vendre l'acer, el 1730 Roig repeteix l'experiència amb la compra, pel seu compte, de 30 caixes en dues remeses diferents. Ara ja està mentalitzat que les vendrà a fiar a traginers que trigaran a pagar-li. També compra dues caixes d'acer de Venècia. Entretant, Oms, de Gènova, pensa en fer negoci comprant blat a Catalunya i demana a Roig que li ajusti unes 2.000 quarteres a 33 rals la quartera, però Roig el desenganya dels guanys i de que si V.M. *pensava embarcar-lo que esto és impossible pues aquí no daran eixida de cap manera antes al contrari.*³¹

El 1731 Roig demana blat d'Ancona i Sardenya, net i ben acondicionat. Però Oms escriu que, amb la pèrdua de la collita en el litoral del Mar Negre, els preus a Salònica i Esmirna

29. B C Arx. 104.

30. En general el comerç amb Gènova és de poca consideració. El 1727 Roig només compra una partida de granats de joieria, domàs verd i demana el preu de la sal armoriac. El 1728 el corresponsal Oms intenta algun negoci, com portar blat de Gènova a Barcelona però Roig li ho desaconsella.

A mitjans de juny d'aquell any un edicte prohibeix l'arribada de blat estranger. El mes d'octubre l'escassetat deu ser important i els regidors de Barcelona han enviat una representació a Madrid perquè autoritzi l'entrada de blat. Però finalment no surt a compte a no ser que es comprés mot barat. *Alguns administradors han donat diferents ordres per crescudes partides y per això no me apar bé empenyarse a tenirlo de pagar a un preu molt alt.* Roig encarrega a Oms de trobar-ne a preu convenient i podrien anar a mitges, però finalment resol no intervenir-hi. A finals d'any, Roig envia a Oms 21 diamants perquè els lliuri a un joier de la ciutat perquè els talli i, si són bons i sense taques, els vengui i sinó, els torni a Barcelona ja lapidats.

B C Arx. 432.

31. B C Arx. 432.

han augmentat per l'aflluència de vaixells compradors de Constantinoble.

Pel maig del 1732, les caixes d'acer comprades dos anys abans encara s'han de vendre. Oms recomana que es venguin barates ja que són de mala qualitat.

A l'octubre del 1732 Oms n'hi envia unes 20 caixes de bona qualitat. Roig pot participar en el negoci en la meitat. Resulta estranya la insistència de Roig i d'Oms en negociar amb aquesta difícil mercaderia, però Oms aclareix: *ja veitg que dit negoci deixa poca cosa però los negocis son tant mals que es menester entreternir-s'hi per no estar lo diner infructuos*. A l'octubre del 1733 torna a comprar acer i tisores.³²

No tornem a tenir notícies de cap més comerç entre Roig i Gènova fins que, el 1737, encara cueja el ditxós acer. Roig l'havia venut a un tal Armengol *un corredor dels millors de la plaça que és qui millor coneix els traginers de Calaf*. Tot i això, aquests no paguen: *veurà en mos llibres quants anys havia que els fiava i tractava...jo faré i faig quantes diligències s'hi poden fer que no soc jo sol qui ha quedat escarmentat amb ells*. Més endavant escriu que li han aconsellat *no se valgués de medi violent perque me exposaria...que fasse que los debitors fassen un acte obligant-se la muller i disposar-ho amb quatre o cinc pagues, donant-los uns tres anys de temps, que d'esta manera se creu que encara que ells morissen no se aniria a perdre ninguna cosa*. Però els termes del pagament s'allarguen. A l'any 1738 el traginer Ramon Rexac ha firmat debitori amb obligació de pagar una sexta part del deute cada any, durant sis anys amb sis pagues iguals. Isidre Oliva no ha firmat encara; Miquel Florensa ha de venir d'Orà i pagarà. L'adroguer Rosell també pagarà. Només són expectatives de Roig perquè el 1739 tan sola ha firmat debitori Rexac i encara no s'ha cobrat res. Rossell té el seient del pastim a Orà, *i si fa fortuna pagarà*. El 1741 la situació no ha millorat i algun d'aquests deutors s'han arruïnat per 12.000 lliures.³³

b- El fracàs de l'exportació de cordovans.

Aquest és l'altre negoci que mostra el dificultós i accidentat intercanvi amb Gènova. L'abril del 1739, Roig envia els primers cordovans. D'inici, el negoci rutlla; el corresponsal escriu a Roig que deixarà diners al 5% als blanquers i els comprarà la producció en exclusiva, ja que *han promés... no en remetran a altre que a V.M.* Però potser Oms no és prou eficaç i pels volts d'agost del 1740, tant els blanquers com Roig volen deixar de confiar-li el monopoli de la venda de cordovans. Pel febrer del 1741 alguns s'han florit i Roig demana que els faci reparar i els vengui. Si no ho aconseguís un dels blanquers aniria a Gènova a intentar-ne la venda. El mes de juny, un patró de vaixell passa a Gènova amb mercaderies com contxinilla, per oferir-les a Oms a canvi dels cordovans encara no venuts. Amb això, es pretén sortir del compromís amb Oms i no perjudicar-ne la seva comissió. Però Oms no vol tractar amb el patró i passa de tot. És Roig qui, a Barcelona, es fa càrrec de les reclamacions dels blanquers. L'abril del 1742 Roig li demana nota de les caixes de cordovans venudes, marques del propietari, preus i dates. Per Pasqua un blanquer passarà per liquidar les no venudes, *i satisfarà a V.M. de tots los gastos*. Finalment, Oms entrega al blanquer Josep Canadell 17 caixes de cordovans que retorna a Barcelona. Oms rebrà com a compensació per les seves despeses 301 lliures.³⁴

Si el 1737 la importació d'acer de Gènova i la venda als traginers de Calaf és un negoci ruïnós, no resulta gaire millor l'experiència, el 1739, dels cordovans catalans a Gènova. Són assumptes enutjosos, lents i amb fortes pèrdues. No és estrany que el comerç amb Gènova deixi d'interessar Roig. L'octubre del 1744 fa l'últim negoci amb aquesta ciutat comprant blat; poc abans havia arrendat el proveïment del pa de Barcelona.³⁵

32. B C Arx. 104.

33. B C Arx. 433.

34. B C Arx. 433

35. Roig entra en el pastim de la ciutat o en proveïment de la carn amb la vista posada en el seu fill Josep Roig Gelabert, B C Arx. 431.

Conclusions

1. *L'època i el personatge.* El període entre 1719-1749 té un interès específic que bàsicament pot ser definit de recuperació econòmica i de formació de capital. Capital que alimentarà les empreses catalanes que s'expansionaran després del 1760, com el comerç amb Amèrica o la producció d'indianes. En aquesta primera meitat de segle, les activitats d'un personatge com Roig Vives es caracteritzen per la dispersió, –actua en quatre o cinc camps diferents a la vegada–. I, també, per l'agilitat en canviar d'una activitat a altre i de lloc segons la rendibilitat que cada una n'ofereix. No hi ha especialització. Fins i tot un comerciant de certa volada com Roig Vives no sembla haver-se-la plantejada mai.

Roig és un comerciant ric, tot i que l'època no ofereixi encara les possibilitats que oferien decenni posteriors. El nostre personatge no és un sobrevingut. D'ofici argenter i fill de notari, el seu nivell de vida és alt i consumeix productes refinats als quals hi té accés per la seva activitat: tocadors d'Hamburg, taules amb incrustacions de nacre, barrets de pell de castor i teles de Flandes. És un home sensible i té un bon nivell cultural, com la redacció de les seves cartes permet d'observar. Tot i l'amistat personal entre molts d'aquests comerciants –els que porten anys tractant-se i que es feliciten pels casaments i es condoleixen de les morts dels parents–, el to és sempre contingut i concís, els temes es tracten de manera ordenada, l'estil és sovint elegant amb frases fetes de cortesia, però també n'hi han de seques i tallants o amenaçants, i en alguna ocasió de menyspreu. Té cura de la formació dels fills i fa viatjar per Europa l'hereu, abans de posar-lo a front del negoci. En definitiva, el comerç amb l'Europa no apareix com el cop de sort d'un aventurer.

2. *Etapes del comerç amb Europa.* Els anys 1719-1724 són els d'arrancada. Entre 1725 i 1731 hi ha la màxima activitat. I, entre 1732 i 1738, apareix la davallada. Entre 1738 i 1749, els contactes es limiten a algunes operacions de lletres de canvi.

Aquestes fites no vénen marcades per circumstàncies conjunturals sinó per motius personals o catàstrofes: la mort del fill gran qui, en incorporar-se al negoci, havia protagonitzat l'embranchida dels anys 1725-1731. També l'envelliment de Roig Vives, les pèrdues ocasionades pels naufragis del 1732 i, sobretot, del 1738, semblen ser reponsables de la desaparició d'aquest comerç, a més de la dificultat de cobrar les assegurances.

3. *Enclauament i productes.* Cap el 1725 –en la millor època d'aquest comerç– apareix una connexió entre aquests dos components. El més important es localitza a Amsterdam amb la importació de productes com blat, espècies, metalls i gèneres per a subministre militar, teles de luxe flamenques. La pervivència d'aquest comerç Amsterdam-Barcelona es basa, en contrapartida, en l'exportació de l'aiguardent. Sembla que és l'únic producte català d'exportació i el que permet optimitzar guanys articulant un circuit d'escales múltiples. Així, part dels productes portats per les naus d'Amsterdam (també és el cas de Marsella) és desembarcat a Barcelona i s'hi carregarà l'aiguardent català per anar Amèrica via Cadis. I, en el circuit invers, els productes d'Amèrica, via Cadis, són, una part, desembarcats a Barcelona. Aquí les naus carregueran aiguardent, una mica d'oli i fruits secs, camí d'Amsterdam. Marsella apareix en aquest circuit com una plaça auxiliar: per informar sobre preus i collites de l'aiguardent francès, girar lletres de canvi o proporcionar vaixells per portar aiguardent a Amsterdam. Catalunya no pot practicar-ne el comerç sense comptar amb l'ajut de vaixells estrangers.

4. *Guerra i comerç.* Les previsions de guerra representen l'increment dels beneficis tot i que hi ha un risc gran si no es calculen bé els productes comprats i les dificultats del transport ocasionades pels bloqueigs. Amsterdam és un excel·lent observatori de la política internacional dels anys 1725, 1726 i 1727, així com del que representa, pel comerç espanyol, la liquidació del contenciós entre Espanya i Àustria per la pau de Viena del 1725.